

09.01.2023

POL-2022-162070

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 14.12.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 217/2022 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä 217/2022 vp eduskunnalle laeiksi pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Lisäksi samalla on pyydetty lausumaan lakialoitteista LA 57/2021 vp ja LA 91/2020 vp.

Pakkokeinolaki

2 luku Kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen ja tutkinta-aresti

10 § Pidättämisestä ilmoittaminen ja pidättämistä koskeva päätös

Esitettyä muutosta pidättämisestä tehtävästä kirjallisesta päätöksestä voidaan pitää perusteltuna.

Säännösehdotuksen mukaan päätöksessä tulee lausua **lyhyesti** tiedot epäilystä rikoksesta ja pidättämisen peruste. Yksityiskohtaisissa perusteissa kuitenkin todetaan, että päätökseen sisältyvät tiedot tulisi kirjata vastaavassa laajuudessa kuin vangitsemista koskevassa päätöksessä. Pidättämistä koskevalta päätökseltä ei tulisi edellyttää vastaavaa laajuutta ja yksityiskohtaisuutta kuin vangitsemisvaatimukselta.

Käytännössä pidättämispäätös tehdään nopealla aikataululla (kiinniottoajan puitteissa) rikosepäilyissä, joissa on esimerkiksi tarve kuulustella rikoksesta epäiltyä henkilöä useammin kuin kerran esitutinnan turvaamiseksi ja lisäselvityksen saamiseksi tai kyseessä on sellainen epäilty rikos, jonka perusteella henkilö tullaan todennäköisesti vangitsemaan, jos riittävät perusteet vangitsemiselle on olemassa.

Vangitsemisvaatimus kuitenkin vaatii tarvittavan lisänäytön hankkimista, yleensä rikosteknisen laboratorion lausuntoa, laite-etsintöjä, todistajien kuulusteluja tai muita tutkintatoimenpiteitä, jotta riittävät perusteet vangitsemisvaatimuksen tekemiselle on olemassa. Useassa tapauksessa kyseisen lisänäytön saaminen on ollut haastavaa kiinniotto- ja pidätysaikojen puitteissa, johtuen käytössä olevasta resurssista, tutkintatoimien käytännön haasteista (erityisesti laite-etsinnöissä) tai muusta syystä. Kaiken tämän jälkeen tehtävä vangitsemisvaatimus ei ole tänä päivänä lyhyt kuvaus rikoksen yleisistä

ja erityisistä edellytyksistä, vaan pitää sisällään usein paljon yksityiskohtaista tietoa.

Lisäksi Helsingin poliisilaitoksella on viikoittain päiviä, joissa tutkinnanjohtajalla on työvuoron alkaessa 5-15 henkilöä kiinniotettuna eri rikoksista. Käytännössä tutkintaryhmän ja tutkinnanjohtajan työaika menee kuulustelujen järjestämiseen ja se arviointiin, kenet epäillyistä on syytä pidättää esitutinnan turvaamiseksi. Kaiken tämän järjestäminen kiinniottoajan puitteissa voi olla välillä haastavaa. Pidätysperusteiden kirjaaminen samassa laajuudessa kuin vangitsemisvaatimuksessa, ilman että on ehditty aloittaa varsinainen esitutkinta tai se on hyvin alkuvaiheissa, on näissä tapauksissa käytännössä mahdotonta.

4 luku Yhteydenpidon rajoittaminen

2 § Yhteydenpidon rajoittamisen sisältö

Eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/7510/2020 ottanut kantaa tuomioistuimen määräämien yhteydenpidon rajoitusten sisältöön ja valvontaan liittyviin puutteisiin. Hallituksen esityksessä asia onkin huomioitu tekemällä 4 luvun 2 §:n 3 momenttiin viittaussäännös voimassa oleviin tutkintavankien säilyttämistä koskeviin lakeihin.

Yhteydenpidon rajoituksen valvonnan toteuttamista siellä, missä rikoksesta epäiltyä henkilöä säilytetään, voidaan lähtökohtaisesti pitää kannatettavana. Käytännössä yhteydenpidon rajoitusten valvonnassa on kuitenkin usein ongelmia, jolloin yhteydenpidon rajoitusten piirissä olevat henkilöt ovat päässeet vaikuttamaan meneillään olevaan esitutkintaan ja siten pystyneet vaikuttamaan myös tuomioistuimen päätökseen. Ongelmat korostuvat erityisesti törkeissä henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa sekä järjestäytyneen rikollisuuden esitutkinnoissa, joissa rikoksesta epäillyillä on korostunut tarve pyrkiä vaikuttamaan esitutkintaan. Toisaalta esitutkintaviranomaisilla on samoissa tapauksissa korkea intressi selvittää rikokset ja erityiset perusteet yhteydenpidon rajoituksille esitutinnan turvaamiseksi.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että yhteydenpidon sisältö ja valvonta liittyvät kiinteästi toisiinsa. Erityisesti pitkissä ja vaativissa, yleensä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kohdistuvissa esitutkinnoissa esitutkintaviranomaisilla on paljon sellaista tietoa, jolla voidaan katsoa olevan merkitystä yhteydenpidon sisältöä valvottaessa. Kyseinen tieto voi olla luonteeltaan sellaista, että sitä ei nykyisen lainsäädännön puitteissa voida luovuttaa valvontaa suorittavalle viranomaiselle esitutinnan ollessa kesken. Edellä mainituin perustein esitutkintaa suorittaville viranomaisille tulisi antaa mahdollisuus valvoa yhteydenpidon rajoituksia tilanteissa, joissa tutkintavangin yhteydenpito sallitaan rajoituksista huolimatta yhdellä tai useammalla yhteydenpitotavalla. Erityisesti rikoksissa, joissa yhteydenpidon rajoituksilla on erityisen merkittävä rooli esitutinnan turvaamisessa.

10 luku Salaiset pakkokeinot*3 § Telekuuntelu ja sen edellytykset*

Hallituksen esityksessä esitettyjä lisäyksiä telekuuntelun perusterikoslaitaukseen on pidettävä kokonaisuudessaan kannatettavina. Telekuunteluperusterikoksia koskevaan luetteloon olisi kuitenkin perusteltua lisätä myös *törkeä varkaus*.

Helsingin poliisilaitoksella on viimeisen vuoden aikana ollut tutkittavana useita törkeitä varkauksia, joita johdetaan ammattimaisesti ulkomailta järjestäytyneen rikollisuuden toimesta. Tyypillisesti tapauksissa rikollisryhmään kuuluvat henkilöt tulevat maahan lyhyeksi aikaa tekemään sarjan omaisuusrikoksia eri puolille maata ja poistuvat maasta nopeasti huomattava määrä omaisuutta mukanaan. Organisaatiolla on eri tehtävissä eri henkilöitä ja se on ammattimaisesti ulkomailta johdettua. Omaisuusrikosten määrät eri puolilla maata voivat nousta useisiin kymmeniin ja menetetty rikoshyöty on useassa tapauksessa noussut lähelle miljoonaa euroa per rikossarja. Rikosten kohteena voi olla liiketiloja, arvo-omaisuutta, teollisuuden työkoneita tai muuta arvokasta omaisuutta. Usein kohteena on kuitenkin yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevat henkilöt, vanhukset. Näissä tapauksissa rikos tehdään tunkeutumalla henkilön kotirauhan piiriin ja anastetuksi tulee asianomistajan koko omaisuus. Teolla voi olla vaikutusta asianomistajaan lopuelämän ajaksi ja pahimmissa tapauksissa henkilöihin on kohdistettu fyysistä väkivaltaa anastusrikoksen yhteydessä.

Erityisesti järjestäytyneen ja ammattimaisen rikollisuuden suorittamissa törkeissä varkaustapauksissa telekuuntelulla olisi saatavissa merkittävää tietoa rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi. Usein maahan saapuvat ryhmät pystytään tunnistamaan varhaisessa vaiheessa, mutta nyt käytössä olevilla salaisilla pakkokeinoilla ei pystytä estämään tapahtuvia rikoksia. Teot paljastuvat vasta siinä vaiheessa, kun ryhmä on jo poistunut maasta ja rikoksella hankittu omaisuus on saatu vietyä pois maasta. Törkeä varkaus telekuuntelun perusterikoksena olisi linjassa nyt esitettyjen perusterikosten kanssa muun muassa rangaistusasteikon osalta (4kk – 4v).

Rikostarkastaja

Kimmo Sainio

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 09.01.2023 klo 11:21. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Tiedoksi

Poliisikomentaja Lasse Aapio